

Uvozna zavisnost u šumsko-prerađivačkom kompleksu SR Hrvatske i privredni razvoj 1981 — 1985.

Prof. dr Rudolf Sabadi, dipl. ing., dipl. oec.

Šumarski fakultet, Zagreb

Davor Suić, dipl. ing.

Republički zavod za društveno planiranje u Zagrebu

UDK 634.0.7:634.0.83

Primljeno: 1. rujna 1980.

Prihvaćeno: 18. listopada 1980.

Znanstveni rad

S a ž e t a k

Istražuje se uvozna zavisnost u šumarstvu, pilanskoj preradi drva, proizvodnji drvnih ploča, finalnoj preradi drva i proizvodnji i preradi papira u SR Hrvatskoj.

S obzirom na ekonomsku situaciju u zemlji zaključuje se da će se morati u razdoblju 1981 — 1985. vršiti intenzivna ulaganja u šumsko-prerađivački kompleks, koji može ozbiljno doprinijeti umanjenju negativnog uvoznog salda.

Analitičkim input-output modelima za SFR Jugoslaviju i SR Hrvatsku prikazuje se kakve bi posljedice takav razvoj mogao imati na cjelokupnu privrednu strukturu.

Sistem mjera ekonomske politike valja mijenjati, poreskom politikom moraju se monopoli prisiliti na optimalnu proizvodnju. Isto se tako mora odlučno suzbiti inflacija, koja po svemu sudeći izlazi izvan kontrole, što može imati katastrofalne posljedice.

Ključne riječi: Uvozna zavisnost šumarstva i drvne industrije — bilanca razmjene s inozemstvom — međusektorska zavisnost.

DEPENDENCE ON IMPORTS OF FOREST INDUSTRIES COMPLEX IN THE SR OF CROATIA AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE 1981 — 1985

Summary

Research is made on imports dependence in forestry, sawmilling, board production, furniture manufacturing, pulp and paper production and paper manufacturing in the SR of Croatia.

Due to the economic situation conclusion is made that in the 1981 — 1985 period more intensive investment should be directed in the forest industries complex, which may seriously contribute to the diminuation of the present negative foreign trade balance.

Proposed development and its consequences on overall economic development is being analysed by analytical input-output models for Yugoslavia and for the SR of Croatia.

System of economic policy should be changed, tax policy should compel monopolies to produce under optimal programmes. In the same way, and in the same time inflation, seemingly out of control, should be resisted radically, otherwise it may cause catastrophic economic consequences.

Key words: Import dependance in forestry and timber industry — international trade balance — intersectoral dependence.

UVOD

Energetska kriza i njezine posljedice ostavljaju ozbiljan trag na sadašnji i budući razvoj proizvodnih djelatnosti, kako u cijeloj SFRJ tako i u SR Hrvatskoj. Zbog velike zavisnosti o razmjeni

s inozemstvom, izazvane često puta nerazumnom orijentacijom na razvoj djelatnosti koje se oslanjaju na uvoz tehnologije, reproduktivskih materijala, sirovina i dijelova, situacija postaje dramatska i prijeti, ako se ne zaustavi, da ozbiljno ugrozi cijeli proces nacionalne reprodukcije.

Unatoč činjenici da je kriza dostigla gotovo kulminacionu točku, nema znakova da se ozbiljnije prišlo štednji, preorijentaciji i nizu potrebnih zahvata, kojima bi se privredni mehanizam trebao prilagoditi na novonastalu situaciju, koja i nije tako nova.

Kao i do sada tako su i u ovom trenutku krize oči uprte u dvije grane djelatnosti koje imaju sve komparativne prednosti, a koje se inače, kada nam ide dobro, svjesno i nesvjesno zaboravlja: to su poljoprivreda i šumsko-prerađivački kompleks.

Zbog toga je bilo potrebno da se obradi problem ekonomskih odnosa s inozemstvom šumsko-prerađivačkog kompleksa, po mogućnosti prije momenta kada kriza dosegne takve razmjere, da se u nervozni postupak »daj-što-daš«, tj. da se u gladi za devizama ne dođe na ideju da se izvoze trupci i na taj način ugrozi mukotrpno sagrađena industrija za preradu drva u nas.

Prerada drva, proizvodnja drva, te izrada papira u SR Hrvatskoj imaju sve preduvjete da se snažno razvijaju i s neznatnim (u usporedbi s drugim djelatnostima) investicijskim sredstvima postignu zavidne devizne efekte. Sve ovisi o stavu koji valja prema toj reprodukcijskoj cjelini zauzeti.

U analizi ekonomskih odnosa s inozemstvom šumsko-prerađivačkog kompleksa išlo se redom kojim teče tehnološki proces, tj. od šumarstva do finalne prerade drva.

1. SUMARSTVO

Namjenski uvoz proizvoda šumarstva 1977. godine iznosio je 148 milijuna dinara, 1978. godine 216 milijuna dinara, 1979. godine 205 milijuna dinara, a u razdoblju I—V mjesec 1980. godine 83 milijuna dinara. Taj uvoz najvećim dijelom obuhvaća trupce i prostorno drvo za kemijsku preradu četinjača, strane vrste drva za pilansku preradu i izradu furnira, te rezervne dijelove i opremu za uzgoj, njegu i eksploataciju šuma.

S obzirom na neznatna ulaganja u šumarstvu, gdje SR Hrvatska prednjači, nema velikih nada da se sječe mogu znatnije povećati. SR BiH je u pošumljivanje 1979. uložila dva i pol puta više, SR Srbija triput više od SR Hrvatske. (SAOPŠTENJE Saveznog zavoda za statistiku, broj 177, god. XXIV, 24. 06. 1980., Beograd).

SFR Jugoslavija raspolaže šumskim fondom koji pokriva jednu trećinu nacionalnog teritorija. Površine pod šumom su u SR Hrvatskoj još veće, oko 35%. S tako značajnim šumarstvom, strojogradnja Jugoslavije, unatoč stalnom forsiranju, nije uspjela da sastavi proizvodni program potrebne opreme. Velik dio opreme nabavlja se iz SR Njemačke, koja je teritorijom manja od SFRJ za oko 3.000 km², a koja nema niti polovinu šu-

ma koliko Jugoslavija. To je uglavnom rezultat nepostojanja jedinstvenog tržišta i totalnog odsustva tržišnih odnosa u nas, gdje, uslijed stalnih intervencija države na dohodak, niti cijene nisu ekonomske kategorije.

Za potrebe podmirenja domaće tražnje, potrebne su veće količine drva i drvnih proizvoda. Neplanska industrijalizacija dovela je da su kapaciteti narasli toliko da premašuju mogućnosti šumskog fonda. Zbog toga su postojeći kapaciteti prerade drva korišteni nedopustivo nisko.

Međutim, za potrebe održanja čiste reprodukcije, a bez nade da će naša tehnički zaostala i neproduktivna strojogradnja u doglednoj budućnosti moći snabdijevati te minimalne potrebe šumarstva za opremom i rezervnim dijelovima, mora se računati s uvozom, ako se ne želi potpuno zaustaviti reprodukciju, da o proširenoj reprodukciji niti ne govorimo. To bi značilo da šumarstvu valja osiguravati oko 50 do 100 milijuna dinara (cijene 1980) za uvoz opreme i dijelova za prostu reprodukciju.

Druga najveća stavka uvoza je prostorno drvo četinjača za kemijsku preradu, te trupci za furnir i piljenje egzota. Današnja potrošnja papira po jednom stanovniku SR Hrvatske iznosi godišnje oko 50 kg, a računa se da će ta potrošnja 1985. godine iznositi 70—80 kg. Za podmirenje takvih potreba nema ni u Jugoslaviji, a pogotovu ne u SR Hrvatskoj, pogodnih kapaciteta. Kada bi ih i bilo, šumarstvo ih teško može snabdijevati, uvažimo li da je SR Hrvatska isporučitelj drvnih sirovina za SR Sloveniju, SR BiH i SR Srbiju (preko 500.000 prn godišnje).

Energetska kriza zaoštava odnose u snabdijevanju ogrjevnim drvom. Nema znakova da se radi na smišljenom i planskom ponovnom otvaranju rudnika lignita, zatvorenih u vrijeme kada je nafta bila jeftina. Izgleda da je puno jednostavnije postavljati problem šumarstvu, koji tu i tamo ima političke dimenzije. Sve u svemu očigledno će se, ne poduzimajući ništa ili veoma malo, morati i dalje povećavati uvoz, i to u području gdje postoje uvjeti da ga se ne samo eliminira, već da se dostigne devizni suficit.

Da bi se riješio problem opreme i dijelova za opremu za potrebe šumarstva, bilo bi potrebno da cjelokupna jugoslavenska strojogradnja izradi program podmirenja takvih potreba, i to proizvodeći suvremenu opremu. S obzirom na vladajući lokalizam, regionalizam, na utjecaj birokratskih struktura, takvo rješenje se čini utopističkim. Isto tako je teško vjerovati da se može ostvariti suvislo objedinjavanje sredstava za proširenu reprodukciju u šumarstvu i podizanje postrojenja za proizvodnju celuloze listača. Jer, kada bi se to i htjelo ostvariti, mjere tekuće ekonomske politike to ne dopuštaju, jer u sistemu kontrole cijena ova nije ekonomska kategorija.

2. PILANSKA PRERADA DRVA I PROIZVODNJA DRVNIH PLOČA SR HRVATSKE

Izvoz i uvoz pilanske prerade SR Hrvatske kretao se kako slijedi:

	U milijunima dinara			
	1977.	1978.	1979.	I—V 1980.
Izvoz	1.977	1.804	2.104	1.221
Uvoz	164	123	196	103

IZVOR: Saopćenja Republičkog zavoda za statistiku: broj 11.2.4. (God. XVI, 02. 02. 1979.), broj 11.1.12. (God. XVI, 17. 01. 1980.), broj 12.1.5. (God. XVII, 23. 06. 1980.).

Treba napomenuti da je iskazani uvoz namjenski, tj. onaj uvoz koji obuhvaća proizvode pilanske prerade i proizvodnje ploča. Uvoz reprodukcijских materijala, strojeva i dijelova iskazuje se pod proizvodima tih djelatnosti.

Pilanska prerada i proizvodnja ploča, jednako kao i šumarstvo, nemaju velike mogućnosti nabavke strojeva od domaće industrije već ih moraju uvoziti. Tu su od primarnih strojeva jarmače, specijalne tračne pile trupčare (s većim promjerima kotača — budući da tvornica »BRAT-STVO« u Zagrebu izrađuje pile trupčare do promjera kotača 1250 mm). Kod izrade ploča najveći dio opreme je uvozni, i to manje više kompletna postrojenja.

Kod zaključivanja kupoprodajnih ugovora pojedine zainteresirane radne organizacije uvijek nastupaju pojedinačno. Nikad nisu prisutni predstavnici strojogradnje iz SFRJ, koji bi u takvim slučajevima mogli dobiti za izradu dio opreme u jednom kompletnom postrojenju. Osim toga bi isto tako dobili i potencijalne poslove za isporuke u druge zemlje. Na primjer, bez obzira na potpunu individualnost tvrtki u Austriji ili Švicarskoj, kada se radi o pregovorima o kompletnim postrojenjima, gotovo nikada se ne dešava da domaća strojogradnja ne postane isporučiteljem dijela u takvom kompletnom postrojenju. Osim toga, u pravilu se dobijaju kooperacijski poslovi za isporuke na treća tržišta.

Uostalom, s obzirom na regionalizam koji u nas vlada, zatim stvaštarenje u strojogradnji, nije niti zamislivo da bi u budućnosti moglo dolaziti do ikakvog objedinjavanja nastupa i zapošljavanja domaće strojogradnje.

U tabeli 2.1. dat je prikaz utrošenih količina reprodukcijских materijala za grupaciju 0122. Osim sintetičkih ljepila (koja su indirektno s uvoznom komponentom — isporučitelji su domaće tvornice ljepila) i egzotičnih vrsta drva, nema praktično nikakvog uvoza sirovina i ostalih materijala za proizvodnju.

Tablica 2.1.

SR HRVATSKA — UTROSAK SIROVINA U PILANSKOJ PRERADI I PROIZVODNJI DRVNIH PLOČA (0122)

Table 2.1.

SR OF CROATIA — RAW MATERIAL REQUIREMENT IN SAW-MILLING AND BOARD MANUFACTURE (0122)

	JED. MJERE	1978.	1979.
Sintetička ljepila	t	2.779	7.679
Industrijski otpaci	t	8.626	9.021
Slijepi furnir	000m ²	11.074	12.104
Plemeniti furnir	000m ²	746	1.001
Pilanski trupci bukve	m ³	510.830	520.747
Pilanski trupci hrasta	m ³	377.891	410.447
Pil.trupci otl.	m ³	98.232	108.705
Pilanski trupci topole	m ³	40.026	54.812
Pilanski trupci omli.	m ³	35.706	33.163
Pil. trupci jelo i smreke	m ³	356.894	375.775
Pilanski trupci ost.četinja- ča	m ³	13.576	18.010
F i L trupci bukve	m ³	32.553	30.666
F trupci hrasta	m ³	26.117	34.818
L trupci topole	m ³	9.865	16.121
Ostali F i L trupci	m ³	7.832	9.860
Ostali F i L trupci uvozni	m ³	2.867	3.728
Drvo za lverlice	m ³	6.426	90.555
Pilanski i F trupci egzota	m ³	517	625
Uvozni egzotični trupci	m ³	7.700	14.063

IZVOR: Industrija, br. 324.4 (1978) i 359.4 (1979), Izdanje: Republički zavod za statistiku, Zagreb

Drugačija je stvar kod opreme, strojeva i rezervnih dijelova. Uvoze se strojevi za rezanje i ljuštenje furnira, rezervni dijelovi za njih, noževi kao reprodukcijски materijali, strojevi za održavanje alata. Uvoze se jarmače, specijalni pilanski strojevi, strojevi za iveranje, sušionice za furnire i rezervni dijelovi, strojevi za spajanje furnira, brusilice za ploče, rezervni dijelovi za njih, specijalni strojevi za obrezivanje itd. Ocjenjuje se da od ukupnih investicija oko 50% predstavljaju strojevi i oprema, a od toga između 40 i 65% je uvozna oprema, već prema tipu postrojenja.

U tabeli 2.2., na str. 304, radi usporedbe, dat je pregled ostvarene proizvodnje, na koju se odnose utrošene količine iz tabele 2.1.

3. FINALNA PRERADA DRVA

Finalna prerada drva u SR Hrvatskoj ostvarila je slijedeći izvoz i uvoz:

	U milijunima dinara			
	1977.	1978.	1979.	I—VI 1980.
Uvoz	46	72	37	30
Izvoz	877	898	1.002	722

IZVOR: Saopćenja Republičkog zavoda za statistiku, broj 11.2.4. (God. XVI, 02. 02. 1979.), broj 11.1.12. (God. XVI, 17. 01. 1980.), broj 12.1.6., (God. XVII, 22.07.1980.)

U tabeli 3.1. dat je pregled utrošenih reprodukcijских materijala i sirovina potrebnih za proizvodnju, a u tabeli 3.2. pregled proizvodnje na-

mještaja, koji odgovara utrošenim količinama iz tabele 3.1. Napominje se da u tabeli 3.2. nije iskazana proizvodnja građevne stolarije, proizvodnja kuća i ostalih finalnih proizvoda, za čiju je proizvodnju također utrošena stanovita količina materijala iz tabele 3.1.

Tablica 2.2.

0122 PROIZVODNJA PILJENE GRADE I DRVNIH PLOČA. KRE-TANJE OSTVARENE PROIZVODNJE

Table 2.2.

0122 PRODUCTION OF LUMBER AND BOARDS. DATA ON PRO-DUCTION

	JED. MJERE	1977.	1978.	1979.
PROIZVODNJA PILJENE GRAĐJE				
Pilj. gradja četinjača	m ³	233.636	262.252	268.039
Pilj.gr.če-tinjača - usluge	m ³	1.931	4.733	6.782
Pilj.gradja hrasta i popruga	m ³	210.159	223.552	226.207
Pilj.gradja hrasta i pop-ruga-usluge	m ³	292	3.061	2.823
Piljena gradja bukve i popr.	m ³	305.147	304.409	316.093
Pilj.gradja bukve i popr. usluge	m ³			597
Pilj.gradja to-pole i ost.me-kih listača	m ³	52.210	52.992	56.056
Detto-usluge	m ³		324	353
Piljena gradja tvrdih listača	m ³	51.115	58.067	69.255
Detto-usluge	m ³		10	-
Piljena gradja egzota	m ³	1.876	3.643	6.513
Piljeni pragovi	m ³	5.928	6.939	7.576

PROIZVODNJA FURNIRA I DRVNIH PLOČA

Sljeplj furnir	m ³	11.182	23.071	22.796
Plemeniti fur-nir	m ³	13.907	15.149	20.273
Šperploče neo-plemenjene i građevinske	m ³	9.748	7.972	8.294
Panelploče neoplemenjene	m ³	14.998	10.674	2.754
Ploče lverice neoplemenjene	m ³	31.639	17.022	49.213
Oplemenjene šperploče	000m ²	895	1.040	1.977

IMPREGNACIJA DRVA

Impregnacija	m ³	38.184	52.239	72.406
--------------	----------------	--------	--------	--------

IZVOR: Industrija, br. 324.4 (1978) i 359.4 (1979), Izdanje: Republički zavod za statistiku, Zagreb

Pored sirovina i reprodukcijskog materijala iskazanog u tabeli 3.1., za potrebe finalne prera-de drva potrebno je uvoziti najveći dio strojeva. Naša industrija strojeva za obradu drva nije u stanju isporučiti sve ili veliku većinu strojeva za obradu drva, posebno suvremenih, višenamjen-skih, visokoučinskih specijaliziranih strojeva, ne-ophodnih u suvremenoj proizvodnji, a od nje se očekuje da će proizvodnošću i kakvoćom proiz-

Tablica 3.1.

SR HRVATSKA — UTROSAK SIROVINA U FINALNOJ PRERADI DRVA (0123)

Table 3.1.

SR OF CROATIA — RAW MATERIAL REQUIREMENT IN FINAL WOOD PROCESSING INDUSTRY (0123)

	JED. MJERE.	1978.	1979.
Opругe za pokuštvo	t	854	1.491
Okovi i pribor za gradj. stolariju	t	830	1.824
Proizvodi od plast.masa	t	2.042	1.654
Sintetička ljeplila	t	3.156	3.196
Sint. ljeplila uvozna	t	240	178
Pilj.gradja četinjača	m ³	107.846	165.405
Pilj.gr.četinjača uvoz	m ³	314	16.102
Piljena gradja hrasta	m ³	111.065	141.014
Piljena gradja bukve	m ³	117.517	167.063
Pilj.gradja topole i oml.	m ³	30.005	36.195
Pilj.gradja jasena i otl.	m ³	14.123	14.779
Pilj.gradja egzota uvozna	m ³	5.206	10.719
Sljeplj furnir	000m ²	2.594	3.507
Sljeplj furnir uvozni	000m ²		130
Plemeniti furnir	000m ²	8.868	9.195
Plemeniti furnir uvozni	000m ²	2.066	1.878
Šperploče neoplemenjene	m ³	6.860	11.592
Panelploče neoplemenjene	m ³	3.466	6.256
Lesonit ploče neoplemenjene	000m ²	2.621	3.117
Ploče lverice neoplemenjene	m ³	67.664	82.644
Ploverice neopl.	m ³		6.309
Hedlapan ploče	m ³		17.492
Opil. ploče svih vrsta	000m ²	7.063	4.762
Opil. pl. svih vrsta uvozne	000m ²		11
Tisk. i netisk. papirna ambalaža	t	597	772
Pam.tkanline za tapeciranje pokuštva	000m ²	1.719	1.650
Vunene tkanine za tapeci-ranje pokuštva	000m ²	1.531	1.504
Vunene tkanine za tapecira-nje pokuštva uvozne	000m ²	282	234
Tkanine od sintetičkog filamena	000m ²	1.127	2.186
Tkanine od sintetičkog filamena uvozne	000m ²	28	15

IZVOR: Industrija, br. 324.4 (1978) i 359.4 (1979), Izdanje: Republički zavod za statistiku, Zagreb

voda uspješno konkurirati posebno na stranom tržištu, a isto tako i na domaćem tržištu, gdje, uz velik broj proizvođača i poklapanja proizvoda, vladaju uvjeti približno perfektne konkurencije.

Računa se da je oko 35% opreme finalne pre-rade drva uvoznog porijekla. Analogno tome, po-trebno je osigurati rezervne dijelove i zamjenu kod postojećih postrojenja, a isto toliko popri-lici za izgradnju novih postrojenja. Oprema u finalnoj preradi drva zauzima oko 50—55% od ukupnih osnovnih sredstava.

Za nesmetan razvoj i rad drvne industrije po-trebno je nadalje osigurati stalnu i nesmetanu nabavku specijalnih alata (specijalna glodala, no-žve za glodala, dijamantne alate, abrazive itd.). Sve te alate naša industrija ne izrađuje.

Poseban problem predstavljaju okovi za na-mještaj i građevinsku stolariju. Proizvodnja oko-va u nas opterećena je nizom nepojmljivih sla-bosti, dobar dio uzroka za njih leži u činjenici da je proizvodnja okova stvar dugoročne proiz-vodne orijentacije i stalnog kreiranja. Za takav način rada, na žalost, u nas ne postoje uvjeti. Najidealnije bi bilo proizvoditi okov za namješta-je u malim postrojenjima ili u zanatstvu. Među-tim, kako je odnos prema takvoj terciarnoj dje-latnosti u nas pozitivan samo deklarativno, ne

SR HRVATSKA — PROIZVODNJA FINALNIH DRVNIH PROIZVODA (0123)
SR OF CROATIA — PRODUCTION OF FINISHED WOOD PRODUCTS (0123)Tablica 3.2.
Table 3.2.

	JED. MJERE	1977.	1978.	1979.
PROIZVODNJA DRVENOG POKUĆSTVA				
Spavaće sobe u garniturama	garnitura	40.698	41.838	41.740
Spavaće sobe u elementima	komada	41.946	41.555	58.274
Ostale sobe u garniturama	garnitura	28.217	29.000	28.264
Ostale sobe u elementima	komada	363.231	457.363	544.026
Kuhinje u garniturama	garnitura	10.103	10.821	12.476
Kuhinje u elementima	komada	206.349	229.960	240.855
Tapecirano pokućstvo	komada	695.265	796.065	841.441
Netapecirano pokućstvo	komada	1.080.291	1.425.418	1.308.530
Ostalo sitno pokućstvo	komada	354.872	270.037	183.092
Uredsko i školsko pokuć.	komada	295.644	373.260	324.369
Stolci i ostalo pokućstvo od savijenog drveta	komada	292.965	286.425	264.779
Kabineti za šivaće strojeve, TV i gramofone	komada	59.270	64.325	63.859
Kutije za radio, TV-prijem- nike i gramofone	000 kom.	13	6	13
Dijelovi pokućstva	000 din.	173.388	190.774	206.285
Madraci s oprugama	komada	99.186	99.964	122.829

IZVOR: Industrija, br. 324.4 (1978) i 359.4 (1979), Izdanje: Republički zavod za statistiku, Zagreb

postoje preduvjeti dugoročne orijentacije. Zbog mijenjanja načela raspodjele veoma je malo vjerojatno da će itko investirati u dosta skupe uređaje za galvanizaciju, eloksanje, štance, alate, uređaje za prešanje itd. Pogotovo je teško osigurati pokriće troškova za stalne inovacije, kreiranje novih ili poboljšavanje postojećih okova. Pored toga, još uvijek se na odnos između organizacija udruženog rada i privatnog zanatstva gleda s dosta sumnje.

4. PROIZVODNJA I PRERADA PAPIRA

Proizvodnja i prerada papira u SR Hrvatskoj je u međunarodnim ekonomskim odnosima ostvarila slijedeće rezultate:

	U milijunima dinara			
	1977.	1978.	1979.	I—VI 1980.
Uvoz	707	536	692	304
Izvoz	247	195	230	169

IZVOR: Saopćenja Republičkog zavoda za statistiku, Zagreb, broj 11.2.4. (02. 02. 1979.), broj 11.1.12. (17. 01. 1980.), broj 12.1.6. (22. 07. 1980.).

U tabeli 4.1. dat je pregled utrošaka sirovina i reprodukcijonog materijala za ostvarenu proizvodnju 1978. i 1979. godine. Valja međutim napomenuti da je glavni problem u SR Hrvatskoj to što se proizvodi nedovoljno papira. Potrošnja papira u nas rapidno raste.

Postoji nadalje nedostatak proizvodne orijentacije. Jedina tvornica sulfatne celuloze iz četinjača u Plaškom dimenzionirana je na apsolutno neekonomičnom kapacitetu. Za potrebe podmirjenja današnje proizvodnje prostornim drvom četinjača, u SR Hrvatskoj ima dovoljno uvjeta, ali velik dio celuloznog drveta četinjača odlazi na preradu u SR Sloveniju. Tu ne bi bilo ničeg lošeg, na koncu to je sve jedna zemlja, kada bi postojao reciprocitet, kojega, nažalost, nema. Za očekivati je da će devalvacija uzrokovati dalje teškoće u nabavci papira za potrebe veoma razvijene industrije za preradu papira i grafičku industriju u SR Hrvatskoj. Postrojenja za proizvodnju celuloze i papira su skupa, pretežni dio opreme je uvozni, zbog čega proizvodnja celuloze i papira ozbiljno zaostaje, ne samo u SRH, gdje je to posebno izraženo, već i u cijeloj SFRJ.

Pojave uvjetne trgovine sve su jasnije naglašene, a akumulacija prerađivača papira iz SR Hrvatske se polako ali sigurno odlijeva u izgrad-

SR HRVATSKA — UTROSAK SIROVINA U PROIZVODNJI I PRERADI PAPIRA

Tablica 4.1.

SR OF CROATIA — RAW MATERIAL REQUIREMENT IN PULP AND PAPER MANUFACTURE

Table 4.1.

	JED. MJERE	1978.	1979.
Klor	t	72	3
Sumporna kiselina	t		8
NaSO ₃ - bezvodni	t	1.602	1.443
AlSO ₃	t	4.094	4.948
Sumpor	t	1.452	1.303
Sumpor uvozni	t	1.243	570
Organske boje	t		89
Organske boje uvozne	t	1	
Grafičke boje i premazi	t	82.338	85.747
Grafičke boje i premazi uvoz	t	1.651	1.953
Industrijski otpaci	t	36.843	21.413
Ind. otpaci uvozni	t	26	1.198
Nebij. sulfitna celuloza	t	1.523	847
Bij. sulfit, cel. četinjača	t	7.503	5.483
Bij. sulfit, cel. četinj. uvoz	t	2.087	4.396
Bij. sulfit, cel. listača	t	2.233	2.988
Bij. sulfit, cel. list. uvoz	t	341	1.824
Bij. sulfit, cel. iz bij. st.	t	1.355	1.222
Detto - uvozna	t	497	555
Bijeljena sulfatna celuloza	t	31.192	33.536
Detto - uvozna	t	4.365	4.704
Bijeljena sulfatna celuloza	t	9.133	6.767
Detto - uvozna	t	3.641	4.313
Polukemijaska celuloza	t	48.792	55.533
Drvenjača	t	58	-
Bezdrv. tisk. i pis. papir	t	969	388
Sred. fin. tisk. i pis. papir	t	153	73
Papir za tapete	t	2.323	3.084
Ost. pis. i tisk. papir	t	9.905	10.493
Natron papir	t	14.251	11.483
Natron papir uvozni	t	4.159	2.964
Omotni i ambalažni papir	t	128.928	145.848
Omot. i amb. papir uvozni	t	253	-
Obični tenki papir	t	15	281
Ostali papiri	t	7.511	8.028
Karton	t	16.496	18.897
Karton uvozni	t	8.785	9.701
Ljepenka	t	4.229	5.456
Valovita ljepenka	t	85.545	93.916
Stari papir	t	84.921	86.570
Stari papir uvozni	t	873	137
Cel. drvo bukve	prn.	74.706	60.940
Cel. drvo topole	prn.	75.477	74.170
Cel. drvo ost. listača	prn.	61.032	62.475
Cel. drvo ost. list. uvožno	prn.	6.945	-
Cel. drvo četinjača	prn.	143.743	169.125
Cel. drvo četinjača uvožno	prn.	122.177	97.523

IZVOR: Industrija, br. 324.4 (1978) i 359.4 (1979), Izdanje: Republički zavod za statistiku, Zagreb

nju postrojenja izvan svojih prirodnih areala (Medvode, Sr. Mitrovica, Maglaj itd).

Problem razmjene s inozemstvom industrije celuloze i papira SR Hrvatske očigledno je u stalno rastućem deficitu. On, po svemu sudeći, neće biti eliminiran ni lagano niti brzo, ako će uopće biti eliminiran, s obzirom na stajališta prema toj proizvodnji u privrednim krugovima izvan, pa čak i unutar te grupacije.

Ako bi se željelo eliminirati manjak koji se stalno povećava, treba započeti s intenzivnim investiranjem u šumarstvo, a isto tako i u izgradnju velikog postrojenja bijeljene celuloze na bazi listača, pored već započetih planova zaokruženja proizvodnje poluceluloze i proizvoda iz nje u Belišće.

Za tekuće poslovanje potreban je stalan uvoz kemikalija, od kojih se stanoviti dio ne proizvodi u nas u dovoljnim količinama, zatim opreme i dijelova za tekuće održavanje i tekuću zamjenu. Za reparaturu strojeva za proizvodnju papira osposobljeno je Belišće, s tim što se čini da program te tvornice strojeva ne ide onako kako je

prvobitno zacrtano i kako bi to odgovaralo potrebama, uz pretpostavku da se na neki način tvornice papira trebaju orijentirati na Belišće kod nabave, a ne da to čine kako im se sviđa. U tom pogledu dogovaranje nije dalo neke značajnije rezultate, i, ako je po tomu suditi, najvjerojatnije neće ni dati. Najefikasnije rješenje treba tražiti u tržišnijem pristupu cijelom tom pitanju, što bi, uostalom, bilo potrebno provesti u svim porama našeg ekonomskog života.

5. KVANTIFIKACIJE I MEĐUSOBNE ZAVISNOSTI — DANAS I POGLED U BUDUĆNOST

Za promatranje kvantitativnih odnosa šumsko prerađivačkog kompleksa poslužit će input output tabela jugoslavenske privrede (zadnje su objavljene za 1976. godinu).

Iz tih tabela iznađen je 6-sektorski model Jugoslavenske privrede, gdje je šumsko prerađivački kompleks dezagregiran u četiri sektora (1. proizvodnja i prerada papira, 2. pilanska prerada drva i proizvodnja drvnih ploča, 3. proizvodnja finalnih drvnih proizvoda i 4. šumarstvo). Na temelju jugoslavenskog modela, koji je izrađen za 6-sektorski model, za 1976. godinu, izvedene su input output tabele za 1978. godinu. Iz jugoslavenskih input output tabela za 1974. godinu isto tako iznađen je 7-sektorski input output model privrede SR Hrvatske za 1978. godinu i iz njega izveden prognostički input output model za 1980. godinu.

Sektori autonomne potrošnje posebno su ispitivani ekonometrijskim metodama.

Iz priloženog materijala proizlazi da će SFR Jugoslavija, a isto tako i SR Hrvatska, morati u slijedećem planskom razdoblju posvetiti najveću pažnju eliminaciji negativnog trgovačkog salda s inozemstvom. Računa se da će do toga doći više pod pritiskom vanjskih činitelja nego svjesnom akcijom prilagođavanja sistema mjera ekonomske politike, tako da bi, u cijenama 1978. godine, bilo za očekivati da bi SFR Jugoslavija trebala izjednačiti izvoz s uvozom u visini od oko 220.000 milijuna dinara. Ako bi pri tomu bilo moguće ostvarivati u razdoblju 1981—1985. stopu rasta društvenog proizvoda od oko 4,5% godišnje, društveni proizvod Jugoslavije bi iznosio 1985. godine oko 1,242.923 milijuna dinara (cijene 1978.), u odnosu na ostvaren društveni proizvod 1978. godine od 997.385 milijuna dinara.

Finalna bi potrošnja u tom slučaju iznosila oko 683.933 milijuna dinara, od čega bi proizvodnja i prerada papira ostala zavisna o uvozu (oko 3.100 milijuna dinara). Pilanska prerada bi ostvarila pozitivan saldo plaćanja s inozemstvom od oko 5.000 milijuna dinara, finalna prerada drva od oko 10.500 milijuna dinara, a šumarstvo oko 1.000 milijuna dinara.

SFR JUGOSLAVIJA, 6-SEKTORSKI MODEL INPUT OUTPUT 1978. GODINE — TABLICA SEKTORSKIH MULTIPLIKATORA
SFR OF YUGOSLAVIA, 6-SECTOR INPUT-OUTPUT MODEL IN 1978 — SECTORS' MULTIPLICATORS (MATRIX INVERSE)

Tablica 5.3.

Table 5.3.

PRIMATELJI→ DAVATELJI+	PROIZVODNJA I PRERADA PAPIRA	PILJENA GRADJA I DRVNE PLOČE	FINALNI PROIZVODI OD DRVA	OSTALA INDUSTRIJA	ŠUMARSTVO	OSTALE DJELATNOSTI
PROIZVODNJA I PRERADA PAPIRA	1,39429	0,01778	0,02657	0,02695	0,00755	0,01304
PILJENA GRADJA I DRVNE PLOČE	0,00689	1,07474	0,22242	0,00613	0,01031	0,00903
FINALNA PRERADA DRVA	0,00670	0,00898	1,06183	0,00630	0,00390	0,01131
OSTALA INDUSTRIJA	0,50735	0,34670	0,48723	1,80719	0,26700	0,37332
ŠUMARSTVO	0,12365	0,30429	0,09809	0,00545	1,06809	0,00752
OSTALE DJELATNOSTI	0,37393	0,31281	0,32853	0,39397	0,25358	1,40408

INPUT-OUTPUT ZA SR HRVATSKU ZA 1978. GODINU, 7-SEKTORSKI MODEL — U MILIJUNIMA DINARA (1. 3. KVADRANT) Tablica 5.4.
INPUT-OUTPUT FOR THE SR OF CROATIA IN 1978 — 7-SECTOR MODEL IN MILLION DINARS (1. AND 3. QUADRANT) Table 5.4.

PRIMATELJI→ DAVATELJI+	Celuloza i papir	Prerada papira	Proizvodnja piljene gradje i drvne ploče	Finalna prerada drva	Šumarstvo	Ostala industrija	Ostale djelatnosti	SVEGA
Celuloza i papir	175,2	1.077,5	3,4	37,8	1,0	482,3	109,3	1.886,5
Prerada papira	12,8	29,5	5,9	121,0	2,4	2.077,8	486,7	2.736,1
Pilj.gr.i ploče	1,0	4,6	103,7	1.277,0	6,1	240,7	641,0	2.274,1
Fin.prer.drva	3,6	4,5	6,0	239,3	3,4	564,3	2.195,1	3.016,2
Šumarstvo	489,7	26,8	1.408,6	153,0	348,1	310,6	534,3	3.271,1
Ostala industrija	533,2	744,0	579,3	2.648,4	444,9	112.484,0	46.375,4	163.809,2
Ost. djelatnosti	371,7	438,3	440,9	927,3	514,1	47.447,3	70.395,2	120.534,8
S V E G A	1,587,2	2,325,2	2,547,8	5,403,8	1,320,0	163.607,0	120,737,0	297,528,0
Amortizacija	145,3	103,3	105,9	221,9	468,0	9.958,6	11.747,0	22.750,0
Osobni dohoci	183,2	353,3	630,5	1.594,2	1.107,0	25.373,8	61.620,0	90.862,0
Višak proizvoda	308,4	546,4	851,7	2.028,4	1.281,0	39.978,1	81.975,0	126.969,0
Smanjenje zaliha	10,0	6,0	0	0	0	0	947,0	963,0
Uvoz	450,0	82,0	127,0	84,0	419,0	42.621,0	3.407,0	47.190,0
RASP,SREDSTVA	2,684,2	3,416,2	4,263,0	9,288,0	4,595,0	281,582,4	280,433,0	586,261,8

IZVOR: Međusobni odnosi privrednih delatnosti SFR Jugoslavije 1974. godine. Studije, analize i prikazi broj 93 i 94. Izdanje: Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1978. Saopćenja Republičkog zavoda za statistiku, br. 6.4.1979., 11.2.4.1979., 11.1.10.1979. Podaci o završnim računima 1977. i 1978., Izdanje: Služba društvenog knjigovodstva SRH, Zagreb. Procjene: Republički zavod za društveno planiranje, Zagreb., Dr. R. Sabadi i Ing. D. Suić.

INPUT-OUTPUT ZA SR HRVATSKU ZA 1978. GODINU, 7-SEKTORSKI MODEL, TABELA SEKTORSKIH MULTIPLIKATORA [I-A]

INPUT-OUTPUT FOR THE OF CROATIA, 7-SECTOR MODEL, SECTORS' MULTIPLICATORS (MATRIX INVERSE)

Tablica 5.7.

Table 5.7.

PRIMATELJI DAVATELJI	Celuloza i papir	Prerada papira	Piljena građa i drvene ploče	Finalni drveni proizvodi	Šumarstvo	Ostala industrija	Dotale djelatnosti	SVEGA MEĐUSEKTORSKA POTROŠNJA	FINALNA POTROŠNJA	RASPODJELENA SREDSTVA
Celuloza i papir	191,9	1.180,0	3,9	41,2	1,1	537,5	121,3	2.076,9	862,7	2.939,6
Prerada papira	14,0	32,3	6,8	131,9	2,6	2.319,6	541,0	3.048,2	692,9	3.741,1
Piljena građa i pl.	1,1	5,1	119,1	1.391,8	6,6	267,2	712,1	2.503,0	2.390,4	4.893,4
Final. prer. drva	3,9	4,9	6,9	260,8	3,7	628,6	2.434,7	3.343,5	6.779,1	10.122,6
Šumarstvo	536,3	29,3	1.616,8	166,7	376,4	345,7	593,9	3.665,1	1.303,0	4.968,1
Ostala industrija	583,9	814,8	664,9	2.886,4	481,0	125.555,9	51.420,3	182.407,2	131.899,9	314.306,2
Ostale djelatnosti	407,1	480,0	506,1	1.010,6	555,8	52.960,6	78.052,4	133.972,6	176.968,4	310.941,0
SVEGA MEĐUSEKTORSKI INPUTI	1.738,2	2.546,4	2.924,5	5.889,4	1.427,2	182.615,1	133.875,7	331.016,5	320.895,5	651.912,0
Amortizacija	159,1	113,1	121,5	241,8	506,0	11.117,0	13.025,3	25.283,8		
Osobni dohoci	200,6	386,9	723,7	1.737,4	1.196,9	28.322,1	68.323,0	100.890,6		
Višak proizvoda	337,7	598,4	977,6	2.210,7	1.385,0	44.625,2	90.894,2	141.028,8		
Smanjenje zaliha	11,0	6,6	0	0	0	0	1.051,0	1.068,6		
Uvoz	492,8	89,8	145,8	91,5	453,0	47.573,4	3.777,9	52.624,2		
RASPODJELENA SREDSTVA	2.939,5	3.741,1	4.893,4	10.122,6	4.968,1	314.306,2	310.941,0	651.912,0		

PROGNOZA INPUT-OUTPUTA PRIVREDE SR HRVATSKE U 1980. GODINI U MILIJUNIMA DINARA PO CIJENAMA 1978.
PROGNOSTIC INPUT-OUTPUT FOR THE SR OF CROATIA IN 1980, MILLION DINARS, 1978 PRICES

Tablica 5.8.

Table 5.8.

PRIMATELJI DAVATELJI	Celuloza i papir	Prerada papira	Piljena građa i drvene ploče	Finalni drveni proizvodi	Šumarstvo	Ostala industrija	Ostale djelatnosti
Celuloza i papir	1,07416	0,34404	0,00348	0,01237	0,00173	0,00827	0,00333
Prerada papira	0,00962	1,01569	0,00499	0,01912	0,00278	0,01419	0,00572
Piljena građa i pl.	0,00271	0,00396	1,02712	0,14666	0,00263	0,00354	0,00547
Finalni drveni proizv.	0,00543	0,00627	0,00483	1,03060	0,00307	0,00701	0,01236
Šumarstvo	0,21448	0,07958	0,36905	0,07481	1,08406	0,00612	0,00632
Ostala industrija	0,49127	0,60544	0,37525	0,63283	0,23819	1,79087	0,40545
Ostale djelatnosti	0,34391	0,38707	0,28351	0,31674	0,21709	0,40919	1,43131

Pri takvom porastu društvenog proizvoda očekuje se da bi adekvatno bio povećan realni disponibilni prihod po stanovniku, što bi izazvalo npr. porast tražnje finalnih proizvoda po stanovniku Jugoslavije od oko 1.385 dinara godišnje, ili, uz pretpostavku da će SFR Jugoslavija 1985. godine imati oko 23.267 tisuća stanovnika, osobna potrošnja finalnih proizvoda od drva iznosila bi, po cijenama 1978. godine, u godini 1985. oko 32.225 milijuna dinara. Osobna potrošnja finalnih pro-

izvoda od drva u SFRJ iznosila je 1978. godine 18.026 milijuna dinara, što znači porast od prosječno 6,7% godišnje.

Iz input output tabela za SR Hrvatsku vidi-mo koliko je važno da se u sljedećem planskom razdoblju orijentiramo na povećanje proizvodnje finalnih proizvoda od drva i proizvodnju celuloze i papira. Takva orijentacija daje velike šanse za umanjeње negativnog salda vanjskotrgovačke bilance uz najmanja ulaganja.

Iz input output tabela za SR Hrvatsku za 1978. i 1980. godinu, te iz njih izvedenih prognostičkih tabela za 1985. godinu, jasno nadalje proizlazi da će razvoj nekih grana industrije i drugih proizvodnih oblasti morati biti podvrgnut ozbiljnoj analizi. Neminovno je te planove spustiti na tlo realnosti i početi ozbiljno raditi na radikalnom uklanjanju strukturnih nesklada koji danas postoje.

Mjere koje su potrebne da se ostvari solidnija struktura industrijske proizvodnje i proizvodnje u ostalim proizvodnim sektorima moraju se potražiti u novom sistemu ekonomskih mjera, jer primjenjivanim mjerama to očigledno neće uspjeti. Društveno dogovaranje je neophodno i potrebno, ali ima sve više znakova da se način na koji se ono danas vrši poistovjećuje s monopolnim i oligopolnim dogovorima. Da je to tako postoje dokazi: proizvodnja pada, a rješenja za rentabilnost poslovanja traže se u podizanju cijena, što ne pridonosi ekonomskom optimumu iskorištenja resursa proizvodnje. Poreska politika je selektivna i nije usmjerena da u proizvodnjama

gdje ima monopolnih utjecaja oduzima profit i te grane usmjerava na optimalno poslovanje. Sigurno je da nam treba više tržišnosti i tržišnog ponašanja, a to je moguće postići jedino ako se društvena zajednica prestane miješati u područja koja tržište i njegovi zakoni najbolje rješavaju.

Poseban problem koji će cjelokupnoj privredi zadavati sve veće glavobolje je inflacija, koja u novije vrijeme poprima razmjere koji ukazuju da se ona jedva zadržava pod kontrolom. Ako inflacija izbjegne izvan kontrole, zna se da to vodi u privrednu katastrofu.

LITERATURA

- [1] SABADI, R.: Ekonomska analiza strukture i funkcioniranja drvne industrije SFRJ, Sveuč. u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb, 1979.
- [2] SABADI, R.: Industrija proizvodnje i prerade papira u SRH 1976—1985., Republički zavod za društveno planiranje, Zagreb, 1979.
- [3] SABADI, R.: Drvna industrija u SRH 1976—1985., Republički zavod za društveno planiranje, Zagreb, 1979.